

Umberto Eco Praham kalmisto | Maailmankirjat

Hanna-Miia Siisiäinen

OLIPA KERRAN ... SALALIITTO

Sergio Leonen elokuva *A Fistful of Dynamite (Once Upon a Time... the Revolution)* on tutkielma sarron, väkivallan ja politiikan yhteenkietoutumisen tuhoisuudesta sekä monikasvoisuudesta, mutta myös inhimillisistä peruspaheista ja –hyveistä. Leonen elokuva tulee mieleen lukiessa *Umberto Econ* uusinta teosta *Praham kalmisto* :siinä kuvataan kuin salaliittojen salaliittoa, ja vielä sen juonimiseksi juonittuja salaliittoja, niin paljon, että luulisi jokaisen mielessään salaliittoteorioita rakennelleen kokevan huimausta. Surullisinta tässä on se, että salaliittojen ainekset keitetään länsimaisen ihmismielen pimeistä syvyyksistä, jonka hui-pentumia sodat ja fasismi ovat.

Praham kalmisto -teoksessa seurataan päähenkilön päiväkirjaa vuosina 1897-1898, ja kuvat-tavat ajanjaksot ovat sijoittuneet vuosille 1830-1898. Ulkopuolinen kertoja on läsnä lähin-nä tarkkailijana, eikä hän tiedä, kuka päähenkilö on – eikä päähenkilö sitä itsekään tiedä: hän on joko katolilainen pappi Dalla Piccola tai kapteeni ja asiakirjojen väärentäjä Simone Simonini, tai molempia yhtä aikaa. He molemmat ovat kirjoittaneet omilla käsialoillaan päiväkirjaan toisiaan kommentoiden. Ulkopuolinen kertoja väittää päähenkilön olevan *his-toriallinen* hahmo, niin kuin muutkin kirjan hahmot, ja lukijana alan heti arvailla, kuka hän mahtaisi olla. Se, mitä *Praham kalmisto* teoksen nimessä tarkoittaa, tulee vastaan kirjan edetes-sä.

Päähenkilö on joka tapauksessa pikkutarkka kulinaristi – huomionarvoista sekin, mutta ennen kaikkea kiihkeä antisemitisti ja naisvihaaja, ja *Jonathan Swiftin* ihmisviha teoksessa *Gulliverin retket* tulee mieleen *Praham kalmistoa* lukiessa. *Cervantesin Don Quijote* ja ihmisen vaarallinen hölmöys on läsnä *Praham kalmistossa* myös, mutta tässä irvistää omituinen ai-to peto: länsimaisen ihmisen perikato sotineen, saasteineen, valheineen ja ahneuksineen. Teoksessa kuvataan eurooppalaisen poliittisen historian ominaispiirteitä historiallisten kir-jailijoiden, hallitsijoiden ja filosofien sekä erilaisten salaseurojen kautta. Kuvauksen tiivis naturalistinen ote tuo mieleen myös *Danten Divina Commedian* osan *Helvetti*.

Mutta sittenkin tekisi mieleni sanoa, että *Praham kalmisto* on henkilöhahmojensa ja tapah-tumien karneuden kuvauksessa absurdikin: se on satiirinen, sarkastinen ja ironinen – ja ikään kuin rivien välissä karnevalistinen. Nauru juuttuu kurkkuuni ajattelutapojen ja ta-pahtumien historiallisen tunnistettavuuden vuoksi, mutta absurdisuus auttaa pääsemään lohduuttoman synkän ihmiskuvan ylitse. *Praham kalmistossa* ihmisen koko on hyvin pieni siinä mielessä, että kukaan ei ole oikein millään tavalla sankari eikä haavoittumaton. Niin elävät kuin kuolleet tai todet tai keksityt jutut ja tarinat sopivat yhteiskunnallisen sopan keittämisen eri vaiheisiin. Päitä putoaa siellä täällä, kun räjähdysainetta pidetään kattilan alla. Teoksessa on kuitenkin myös pinnan alle upotettu ikään kuin aukkoja, missä vihan

lisäksi pääsee muitakin inhimillisiä tunteita esiin – rakkautta, oikeudenmukaisuutta, pyrkimystä hyvään ja kaipuuta onneen ilman kenenkään vahingoittamista. Ne eivät vain jotenkin kirjaudu näkyvään historiaan.

Koen olevani surullisesti viisastunut *Umberto Econ Praham kalmisto* –teoksen luettuani. Monta kertaa olen joutunut haukkomaan henkeäni ja katsomaan itseäni peiliin. Pidän *Umberto Econ Praham kalmisto*–teosta tärkeänä *fiktiivisenä miniatyyrihistoriikkina*, jossa *tunnistaminen* nousee tärkeäksi: sen erottaminen, mikä on todellista ja kuviteltua, onko eroa faktalla ja fiktiolla, historiallisella ja keksityllä? Ja mikä vaikutus tällä kaikella edelleenkin on elämäsämme? Näillä kysymyksillä teos haastaa tavallaan myös itsensä ja olemassaolonsa, sillä vaikka siinä esitetään jo tunnettuja ajattelijoita ja heidän ajatuksiaan ja käytetään suoraan historian henkilöitä, niin joskus kaksi todellisuuden henkilöä on yhdistetty yhdeksi kirjan henkilöksi... ainakin kertoja niin väittää aivan teoksen lopussa.

UMBERTO ECO: PRAHAN KALMISTO (Suom. Helinä Kangas. WSOY. 2012. Alkuteos *Il cimitero di Praga*. RCS Libri S. P. A. – Milano. 2010.)